

SAŽETAK ODLUKE

JELŠEVAR I OSTALI PROTIV SLOVENIJE OD DANA 03. TRAVNJA 2014. GODINE ZAHTJEV BR. 47318/07

Domaći sudovi su postigli ravnotežu između prava na poštivanje privatnog života i prava na umjetničku slobodu

ČINJENICE

Podnositeljice u zahtjevu prigovaraju kako je došlo do povrede njihovog ugleda zbog toga što je njihova majka poslužila kao inspiracija za izmišljenu priču u jednom književnom djelu fikcije. To je navodno dovelo do povrede čl. 8. s obzirom na to da Ustavni sud nije uspio uspostaviti ravnotežu između prava na zaštitu privatnog i obiteljskog života podnositeljica te prava autora sporne knjige na slobodu izražavanja.

Spisateljica B.M.Z. je tijekom 1998. godine u vlastitoj nakladi objavila roman koji opisuje život žene sa slovenskog sela koja je početkom 20. stoljeća emigrirala u Sjedinjene Američke Države. Udala se za Slovenca imena Brinovec, nakon čega se vratila u Sloveniju radi preuzimanja obiteljskog gospodarstva i podizanja obitelji. Autor je Rozinu, glavni lik u knjizi opisao kao veselu, ambicioznu i snalažljivu ženu. Međutim, knjiga također opisuje Rozinu kao osobu koja je koristila seks ne bi li dobila što je htjela od supruga. Osim toga, Rozina je ilegalno prodavala alkohol u vrijeme prohibicije u SAD-u i više je cijnila novac od vlastite djece. Podnositeljice su prepoznale kako je u knjizi opisana njihova obitelj, uključujući njihovu pokojnu majku. Navele su kako se mjesto radnje u knjizi podudara s mjestom gdje je živjela njihova obitelj i kako je ime Brinovec, koje doduše nije bilo prezime njihove obitelji, ime pod kojim je njihova obitelj bila poznata u lokalnoj zajednici.

Podnositeljice su protiv B.M.Z. podnijele tužbu zbog povrede prava osobnosti tražeći od nje javnu ispriku i naknadu nematerijalne štete za pretrpljenu bol prouzrokovanu objavom knjige. Istaknule su da je B.M.Z. oklevetala njihovu majku te ju prikazala u negativnom svijetlu zbog čega su se osjećale ponižene u očima lokalne zajednice. Tijekom parničnog postupka, sud je ispitao svjedoke koji su izjavili kako su bez poteškoća povezali likove i radnju opisanu u knjizi s obitelji podnositeljica. Međutim, iako su bili šokirani opisom seksualnog života glavnog lika, nisu bili uvjereni u istinitost spornih dijelova knjige.

U travnju 2007. godine, Ustavni sud je odbio ustavnu tužbu podnositeljica s obrazloženjem da prosječni čitatelj ne bi događaje koji su opisani u knjizi smatrao činjenicama koje se odnose na stvarne ljude. Prema mišljenju Ustavnog suda, način na koji je opisan glavni lik nije ni u kojem smislu bilo ponižavajući niti je autoru bila namjera nanijeti štetu.

OCJENA SUDA

Sud je naglasio kako umjetničke slobode koje uživaju autori književnih djela predstavljaju vrijednost same po sebi te im se stoga mora osigurati visoka razina zaštite u okviru Konvencije.

Sud je u ovom predmetu ispitivao jesu li slovenske vlasti postigle ravnotežu između zaštite ugleda podnositeljica te autoričinog prava na slobodu izražavanja. Sud je primijetio kako su domaći sudovi pridali veliku važnost pitanju je li se obitelj podnositeljica mogla poistovjetiti s izmišljenim likovima iz knjige te jesu li ti likovi opisani na uvredljiv način koji je zbog toga mogao dovesti do klevete. Ustavni sud je u svojoj presudi iz 2007. godine, ocijenio književni prikaz u skladu s objektivnim kriterijima te zaključio kako se priča koja je opisana u knjizi ne može očima prosječnog čitatelja smatrati uvredljivom.

Sud je ustanovio kako je stajalište Ustavnog suda po pitanju postizanja ravnoteže između suprotnih interesa, poglavito pitanja bi li prosječan čitatelj smatrao da knjiga opisuje stvarne događaje (a ne izmišljene) te bi li prosječan čitatelj s obzirom na kontekst knjige smatrao istu uvredljivom, bilo razumno te u skladu s ustavnosudskom praksom. Sud je ustanovio kako je od osobitog značaja činjenica kako je većina svjedoka negirala mogućnost da glavni lik u knjizi vjerno prikazuje majku podnositelja.

Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako ugled podnositeljica nije ozbiljno narušen te je odbacio njihov zahtjev kao nedopušten.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.